

સુમુલ સેતુ

સૌન, નુટન વર્ષાભિનંદન

અંક નં. ૦૨૩
નવેમ્બર - ૨૦૨૨

પશુપાલન વ્યવસાચનું પ્રેરણા અંત એવું નાનકડુ
ગામ ધાંગધર તા. ડોલવણ

છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં દૂધ ઉત્પાદનમાં બમણાંથી વધુ
વધારા થકી પશુપાલકો આર્થિક સંધર થયા.

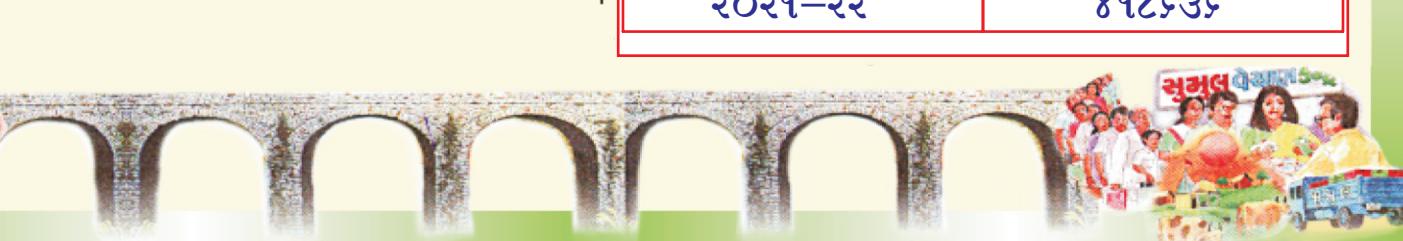
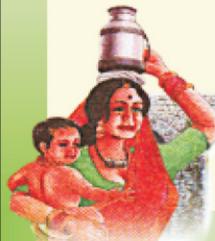
સુમુલ ડેરીના વિઝન મિશન ૨૦૨૫-૨૬ના
દૂધ સંપાદનનો લક્ષ્યાંક ૨૫ લાખ લીટર ઈનિક હાંસલ
કરવા માટે પ્રતિ પશુ દૂધ ઉત્પાદન વધારવું તથા પશુની
ઉત્પાદકતામાં વધારો કરવો એ ખુબ જ અગત્યના
પાસા છે. જેનું ઉત્તમ ઉદાહરણ એટલે ધાંગધર ગામ.

તાપી જીલ્લાના ડોલવણ તાલુકાનું ખુબ જ
નાનું એવું ધાંગધર ગામમાં કુલ પશુધનની સંખ્યા
૫૮૫ છે. પુખ્ત ઉમરના દૂધણા પશુઓની સંખ્યા
૪૧૬ અને તેમાના ૫૦% પશુ દૂધ આપતા ગણીએ તો
લગભગ ૧૮૦ની આસપાસ પશુ દૂધમાં છે. અને
આજે મંડળીનું દિવસનું દૂધ ઉત્પાદન ૧૦૦૦ લીટરની
આસપાસ છે. એટલે પશુદીઠ દૂધ ઉત્પાદન સરેરાશ
પ.ર લીટર છે. જે એક ખુબ સારી વાત છે.

આજથી લગભગ પાંચ વર્ષ પહેલાની વાત
કરીએ તો ૨૦૧૭માં આપણી પશુધન વસ્તી ગણતરી
મુજબ પશુની સંખ્યા પરપ જેટલી હતી અને દૂધ
ઉત્પાદન લગભગ પ્રતિ દિવસનું ૫૪૫ લીટર જેટલુ
હતું. આંખે ઉડીને વળ્ણે એવી વાત જો કોઈ હોય તો તે
એ છે કે પશુની સંખ્યામાં (વસ્તીમાં) વધારો ન થવા
ઇતા દૂધ ઉત્પાદનમાં બમણાંથી વધારે વધારો થયો છે.

વાર્ષિક દૂધ સંપાદન (લીટર) ધાંગધર દૂધ મંડળી

વર્ષ	દૂધ સંપાદન(લીટર)
૨૦૧૭-૧૮	૧૮૮૯૮૩
૨૦૧૮-૧૯	૨૧૬૭૮૦
૨૦૧૯-૨૦	૨૪૬૫૧૮
૨૦૨૦-૨૧	૩૧૭૮૧૭
૨૦૨૧-૨૨	૪૧૮૬૩૬

સુમુલ પેટાનું

ગામની આ પ્રગતિ કઈ રીતે થઈ ? એટલે કે દૂધ ઉત્પાદનમાં વધારો થયાની વિકાસગાથા ગામની મંડળીના હોદ્દેદારો પાસેથી જ સાંભળીએ.

પ્રમુખ શ્રીમતિ રેખાબેન દિનેશભાઈ ગામીતના જણાવ્યા મુજબ ૨૦૧૪-૧૫ સુધીમાં અમોને પણ પશુપાલન વ્યવસાય પ્રત્યે ખાસ જાગૃતતા ન હતી પરંતુ જ્યારે અમારા ગમામાં ૨૦૧૬-૧૭માં પ્રથમવાર પશુવંધ્યત્વ નિવારણ કેમ્પ (FIP) નું આયોજન કર્યું અને FIP કેમ્પની શરૂઆતમાં જ્યારે ગામમાં સર્વે કર્યું ત્યારે અમને ખબર પડી કે અમારા પુખ્ત ઉમરના પશુમાંથી માંડ ૫૦% પશુઓ જ દૂધ આપે છે જ્યારે ૫૦% પશુ દૂધ આપતા નથી અને તેમાના મોટાભાગના પશુઓ ગાભણ પણ નથી અને ખાલી છે. બસ ત્યારથી અમોએ નક્કી કર્યું કે આપણે ગામની અંતર્ગત કુલ ૮૭ પશુમાંથી ૫૭ પશુ ગાભણ થઈ દૂધ અને દૂધ મંડળીની પ્રગતિ માટે કંઈક નક્કર આયોજન કરવું જોઈએ એ વર્ષમાં અમારા ગામમાં FIP યોજના ઉત્પાદનમાં આવ્યા હતા અને અમોએ નક્કી કર્યું કે હવે એંકાંતરા વર્ષે આવા FIP કેમ્પનું આયોજન કરી બિન ઉત્પાદિત પશુઓને ઉત્પાદનમાં લાવી દૂધ ઉત્પાદનમાં વધારો કરવો. અને બિનઉત્પાદિત

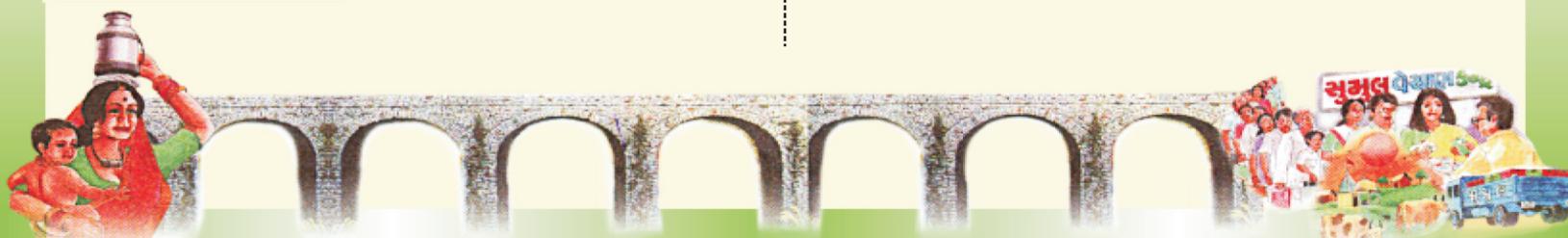
પશુઓની સંખ્યામાં ઘટાડો કરવો. દૂધ ઉત્પાદન વધારવા અન્ય આયોજન બાબતે અમારા મંત્રીશ્રીને સાંભળીએ.

પશુ વંધ્યત્વ નિવારણ કેમ્પ ઘાંગધર દૂધ મંડળી

વર્ષ	રજી.પશુની સંખ્યા	ગાભણ પશુની સંખ્યા
૨૦૧૬-૧૭	૮૮	૫૩
૨૦૧૮-૧૯	૧૫૭	૧૧૫
૨૦૨૦-૨૧	૨૨૮	૧૬૪
૨૦૨૨-૨૩	૧૦૦	

મંત્રી શ્રીમતિ શિલ્પાબેન મનોજભાઈ કોંકણીનું કહેવું છે કે FIP કેમ્પનું આયોજન થતા અમોને નીચે મુજબના ફાયદા થયા.

- વંધ્યત્વથી પીડાતા પશુઓ ગાભણ થતા દૂધ ઉત્પાદનમાં આવ્યા.
- મોટી ઉમરની વાઇરડી/પાડી કે જે વેતરમાં ન આવતી હતી તે વેતરમાં આવી ગાભણ થઈ.
- ચાર કેમ્પમાં વેટરનરી ડોક્ટર સાથેના સતત સંપર્કથી પશુપાલન વ્યવસાય અમો વૈજ્ઞાનિક ફેબ્રુઅરી કરતા થયા.
- બિજદાનના વ્યાપ વધારવાથી સારા દૂધ ઉત્પાદન ક્ષમતા ધરાવતા પશુઓ ધરાઓંગણે પેદા થયા.
- આમ FIP પ્રોગ્રામથી અમારા દૂધ ઉત્પાદકોનો ઉત્સાહ વધ્યો અને જ્યારે એક વર્ષ બાદ બીજાવાર

ગામમાં FIP કેમ્પનું આયોજન થયુ ત્યારે ૧૫૭ પશુઓનું રજીસ્ટ્રેશન થયેલ અને તેમાંથી ૧૧૫ પશુઓ ગામણ થયા હતા.

— આવા ઉત્સાહજનક પરિણામથી અમો વ્યવસ્થાપક કમિટીએ નક્કી કર્યુ કે હવે એકાંતરા વર્ષે ગામમાં ચોક્કસપણે FIP કેમ્પનું આયોજન કરવું.

— મંત્રીશ્રીએ જણાવ્યુ કે અમોએ છેલ્લા ત્રણ વર્ષથી કોઈપણ પ્રકારની લોન લીધી નથી અને નક્કી કર્યુ કે વાઇરડી/પાડી ઉછેર પ્રોગ્રામ (CRP) થકી આપણા આંગણે જ પેદા થયેલ વાઇરડી/પાડી મોટી કરી દૂધ ઉત્પાદન વધારીશુ આ અમારો સંકલ્પ હતો જેને સાકાર કરવા અમોએ આજ સુધીમાં ૨૧૫ જેટલી વાઇરડી/પાડીને આ CRP યોજનામાં સમાવેશ કરેલ છે.

દાંગઘર ગામનું દૂધ ઉત્પાદન વધારા પાછળના (અમારા તારણો)મુખ્ય કારણો

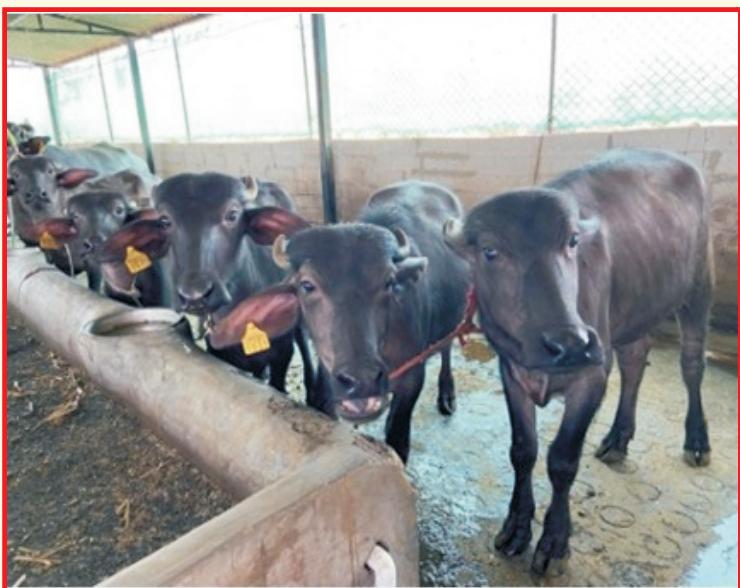
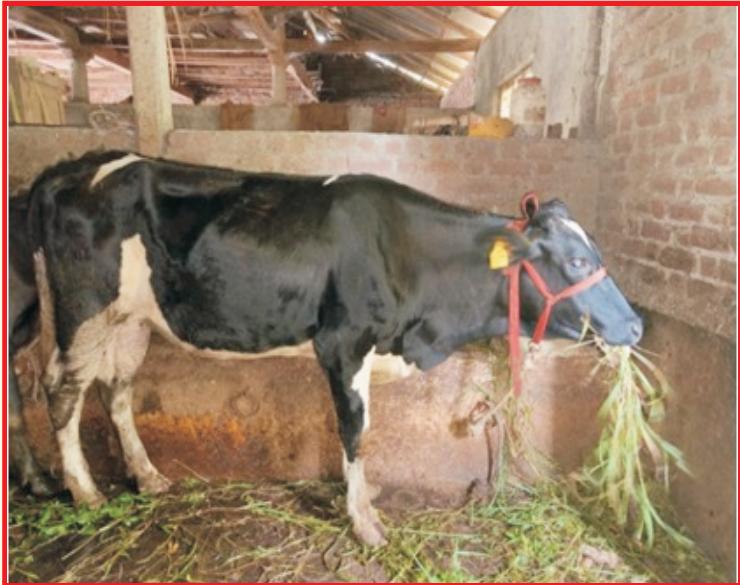
- બિન ઉત્પાદિત પશુઓમાં વંધ્યત્વની સમસ્યા દુર થતા દૂધ ઉત્પાદનમાં આવ્યા.
- સમયાંતરે FIP કેમ્પનું આયોજન થતા ગામમાં બિન ઉત્પાદિત પશુઓની સંખ્યા મર્યાદિત રહી.
- વેટરનરી ડોક્ટરના સતત સંપર્કમાં રહેવાથી પશુઆહાર બાબતે નીચે મુજબની જાગૃતતા આવી.

- સમતોલ પશુઆહાર (સુમુલ દાણ)
- વપરાશ વધ્યો.
- સુકાચારાનો સંગ્રહ કરતા થયા.
- લીલાચારાનું વાવેતર કરતા થયા.
- મીનરલ મીક્ષ્યર પાવડર નિયમીત વાપરતા થયા

આમ પશુ આહારમાં જાગૃતતા આવતા દૂધ ઉત્પાદનમાં વધારો થયો. પશુ તંદુરસ્સ થયા અને નિયમીત વેતરમાં આવતા થયા.

- કૃત્રિમ બિજદાનનો વ્યાપ વધ્યો જેને કારણે સારી ઓલાદના પશુઓ ઘર આંગણે પેદા થયા.
- વાઇરડી/પાડી ઉછેર યોજના થકી વાઇરડી/પાડી ઉછેરમાં જાગૃતતા આવતા પ્રથમ વિયાણાની ઉમરમાં ઘટાડો થયો.
- પશુલોનનું ભારણ ન વધતા દૂધ ઉત્પાદનમાં નફાનું પ્રમાણ વધતા વૈજ્ઞાનિક ફ્લે પશુપાલન પ્રત્યે પશુપાલકો આકર્ષાયા.

એક નાનકડા ધાંગધર ગામે આપણાને સમજાવી દીધુ કે પશુ ખરીદી (પશુ લોન) થકી દૂધ ઉત્પાદન વધારવાના આપણા મંતવ્ય અંગે ફેર વિચારણા કરી નક્કર આયોજન દ્વારા ધર આંગણે જ પેદા થયેલ સારી ઓલાદની વાઇરડી/પાડીને વૈજ્ઞાનિક ફ્લેબે ઉછેરી મોટી કરી તેને જ દૂધ ઉત્પાદનમાં લાવવાથી લોનના ભારણમાંથી પણ બચી શકાય અને દુધ ઉત્પાદન વધારી શકાય.

વાઇરડી/પાડીના ઉછેરથી આપણે ટેવાયેલા નથી એટલે શરૂઆતમાં થોડુ કઠીન લાગશે પરંતુ લાંબાગાળે ચોક્કસ ફાયદાકારક છે માટે જો આપણે પશુપાલન વ્યવસાયને ફાયદાકારક બનાવવો હશે તો વાઇરડી/પાડી ઉછેરને આપણે કાયમી ટેવ બનાવવી પડશે.

વાઇરડી/પાડી ઉછેર યોજના ધાંગધર દૂધ મંડળી

વર્ષ	વાઇરડી/પાડીની સંખ્યા
૨૦૧૯-૨૦	૩૪
૨૦૨૦-૨૧	૫૦
૨૦૨૧-૨૨	૭૧
૨૦૨૨-૨૩	૬૦

સુમુલ સુડીકો વાઇરડી/પાડી સંવર્ધન યોજના ધાંગધર દૂધ મંડળી

વર્ષ	વાઇરડી/પાડીની સંખ્યા
૨૦૨૧-૨૨	૮

તો ચાલો એક નાનકડા ગામ પાસેથી પ્રેરણા લઈ વાઇરડી/પાડી ઉછેર બાબતની દિશામાં વિચારીએ અને સુમુલ સુડીકો વાઇરડી/પાડી ઉછેર યોજનામાં લાભ લઈ આપણા ગામનું દૂધ ઉત્પાદન વધારી આપણી દૂધ મંડળી થકી આપણી સુમુલ નો ૨૦૨૫-૨૬માં ફૈનિક ૨૫ લાખ લીટર દૂધ એકત્રીકરણના સંકલ્પને સાકાર કરીએ. અને “આત્મનિર્ભર” બનીએ

